ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 112, Ocak 2021, s. 1-35

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.47417>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
6.11.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.01.2021

Doç. Dr. Çağhan ADAR

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
cadar@aku.edu.tr

Öğr. Elm. Emrah KALIN

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
emrahkalin@hotmail.com

AFYONKARAHİSAR/ ŞUHUT KAYABELEN KÖYÜ HALK KÜLTÜRÜNDE MÜZİK PRATİKLERİ¹

Öz

Afyonkarahisar ili, Şuhut ilçesine bağlı Kayabelen Köyü’nde gerçekleştirilen bu alan araştırması halk kültürü içerisinde varlığını sürdüren yerel ve inanç bağlamı geleneksel türleri içermektedir. Kayabelen Köyü özelinde sözlü müziğin kültürel yapı ve sosyal hayat içerisindeki yeri ayrıca geçmişte bu konu ile ilgili kapsamlı bir araştırmanın olmayışı da bu çalışmanın yapılması için zemin hazırlamıştır. Yörede yapılan bu çalışma, alan araştırmaları içerisinde kullanılan derleme yöntem ve tekniklerinden yararlanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde konuya yönelik kaynak taraması yapılmış ve örneklem grubu ile kişisel görüşmeler sonucu bilgilere ulaşılmıştır. Bu bağlamda yöreden elde edilen sözlü, görsel ve yazılı veriler doğrultusunda yöreye ait geleneksel müzik örnekleri tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında işlenen verilerin sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

¹ Bu makale, Emrah KALIN’ın Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalında Doç. Dr. Çağhan ADAR’ın danışmanlığında hazırlanmış olduğu “Şuhut Kayabelen Köyü Halk Kültüründe Müzik Pratikleri” başlıklı yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

Çalışmanın alana katkı sağlayacağı ve benzer çalışmalara örnek olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Afyonkarahisar, Şuhut, Kayabelen Köyü, Halk Kültürü, Türk Halk Müziği.

MUSIC PRACTICES IN THE FOLK CULTURE OF ŞUHUT KAYABELEN VILLAGE IN AFYONKARAHİSAR

Abstract

This field study conducted in Kayabelen Village of Şuhut district of Afyonkarahisar province includes local and faith-based traditional species that exist in folk culture. The place of oral music in the cultural structure and social life in particular for Kayabelen village and the absence of a comprehensive research on this subject in the past has also prepared the ground for this study. This study conducted in the region has been carried out by making use of the compilation methods and techniques used in field research. During the research process, a literature review was conducted and the information was tried to be expanded as a result of personal interviews with the sample group. In this context, in accordance with the verbal, visual and written data obtained from the region, traditional music samples of the region were determined. Information on the results of the processed data is included in the study. It is thought that the study will contribute to the field and set an example for similar studies.

Keywords: Afyonkarahisar, Şuhut, Kayabelen Village, Folk Culture, Turkish Folk Music.

KÜLTÜR

Tarihsel süreç içerisinde insanın bireysel yaşantıdan uzaklaşma çabası, bu isteğin doğal bir sonucu olarak birlikte yaşama ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyaca yönelmenin temelinde; iletişim kurma, iş birliği ve katılımcı olmak gibi birtakım sosyal gereksinimlerin varlığından söz etmek mümkündür. İnsanlar aynı coğrafya üzerinde kişisel farklılıklara sahip olsalar da uzlaşma yolunu seçmiş ve birlikte yaşama becerilerini geliştirmiştir. Bireylerin birlikte yaşamaya başlaması ve bu durumun bir yaşam pratiğine dönüşmesi ile beraber sosyolojide en temel kavram olan toplum kavramı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda toplumu meydana getiren bireylerin birbirleriyle etkileşim kurmaları birtakım ortak değerlerin oluşmasını sağlamıştır. Bu değerler arasında yer alan en önemli kavramlardan birisi de kültürdür.

Kültür genel bir ifadeyle aynı coğrafyayı paylaşan bireylerin gelenek, görenek, inanç ve sanat gibi pek çok değeri içinde barındıran ve kuşaktan kuşağa aktarılan toplumsal bir bellektir. Türk Dil Kurumu bu kavramı; “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, ekin (2019: 375) şeklinde tanımlamıştır.

Kültür kavramı; geniş bir kullanıma sahip, pek çok farklı anlam çerçevesinde karşımıza çıkan önemli bir sözcüktür. Anlamına ilişkin açıklamalara yer vermeden önce bu sözcüğü

etimolojik olarak ele almakta fayda olduğu düşünülmektedir. Mejuyev çalışmasında kültür sözcüğünün kökenine ilişkin şu ifadeler yer vermiştir;

“Dilbilimcilerin birçoğu, sözcük bilimsel olarak "kültür" sözcüğünün latince daha çok "toprak kültürü" ("agri cultura") anlamında kullanılan "edere-cultura" (kültür, özen, bakım) sözcüğünden geldiğini ileri sürmektedir. Klasik latince "cultura" sözcüğü kesin olarak bu anlamda kullanılmaktadır. Örneğin, günümüze dek ulaşan tarıma ilişkin ilk yapıtlardan biri De agri cultura (Eski katonca) adını taşımaktadır” (bt: 29-30).

Kültür kelimesinin varlığı ile ilgili birçok görüşün, tarımsal ve toprak faaliyetleri anlamları taşıyan kökten türediği noktasında birleştiği görülmektedir. Sözcüğün kökenine ilişkin olarak Mejuyevi destekleyen bir başka görüşte ise Smith; İngilizcedeki ilk kullanımlarında kültürü, cultivation kelimesinin cult (kült) kökünden türediğini; hayvanların, ekinlerin yetiştirilmesi ve dinsel tapınma gibi durumlarla ilgili olduğundan bahsetmiştir (2001:13).

Kültür kavramının etimolojik, edebi, felsefi ve tarihi açıdan ele alındığında ciddi bir evrimsel süreçten geçtiği gözlemlenmektedir. Kültür evrimi boyunca felsefi düşüncelerle birlikte eş anlam ve içeriği bakımından pek çok kelimeyle ilişkilendirilmiştir. Zamanla bu kavram, medeniyet ve uygarlık gibi aralarında fark olmayan ve kültürden türeyen yeni terimlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu terimlerle birlikte; Uygar İnsan, Medeni İnsan ve Kültürlü İnsan gibi tamlamaların varlığı, tekil ve çoğulu karşılaştırmasının yanı sıra gelişmişlik düzeylerini de karşılaştırdığı gözlemlenmiştir. Güvenç yapmış olduğu çalışmada; 19. Yy. ikinci yarısı ve 20. Yy. başlarında kültür yerine uygarlık terimini kullanmayı tercih ettiklerini, 1932 yılında culture sözcüğünün uygarlık sözcüğüne eş anlamlı olarak geçtiği açıklamalarına yer vermiştir (1976: 96-97). Ayrıca bu kavrama ilişkin olarak Güvenç o dönemi açıklayan uygarlık kavramıyla ilgili olarak aşağıda ki açıklamalara yer vermiştir;

“Uygarlık (civilisation) kavramı; bilim, felsefe, teknoloji ve endüstri alanlarında önde giden Fransızlar ve İngilizlerce, vahşet (barbarlık), ilkelik ya da az gelişmiş bir uygarlık karşılığı olarak benimsenirken; sosyal değişimde ve gelişimde bu iki ülkenin biraz gerisinde kalan Almanlar, Cultur ve sonradan Kultur'da kendilerini -İngiliz-Fransız üstünlüğüne karşı- daha rahat hissettiler” (1976: 97).

HALK KÜLTÜRÜ

Halk kavramı, genel bir ifadeyle ulusu meydana getiren ana unsurlardan birisidir. Arapça kökenli olan bu sözcük, aynı coğrafya üzerinde yaşayan insan topluluklarını ifade etmek için kullanılmaktadır. İnsanlığın varoluşundan bu yana bir arada yaşama ve birlik olma isteği, gerek yazılı gerek yazısız bir takım kuralları beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan bu kurallar, çoğunluğun yaşam biçimi haline gelmiş ve kendi dinamik yapısıyla nesilden nesile aktarılmıştır. Söz konusu bu yaşam biçimi ve birlikte yaşama isteğinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan bu kurallar, Halk Kültürü başlığı altında toplanmış ve bu kavramı ifade etmiştir.

Tüm dünyayı ciddi anlamda etkileyen Fransız ihtilali ve gelişmekte olan sanayi, yaşam standartları algısını da farklı boyutlara taşımıştır. Yaşanan tüm bu gelişmeler 19. Yy. itibari ile kültür kavramına farklı felsefi yaklaşımlar getirmiş, bununla beraber halk kültürü daha belirgin bir terim haline gelmiştir. Sosyal bilimlerde temel bir kavram olan halk kültürü genel bir ifadeyle; aynı coğrafyayı paylaşan insan topluluklarının meydana getirdiği, geleneksel yöntemlerle yaratılmış ve yine bu yollarla nesilden nesile aktarılan değerler bütünüdür şeklinde tanımlanabilir. Halk kültürü, bağlı bulunduğu topluma ait değerler ve ahlak anlayışı gibi kaynaklardan beslenir. Geçmiş aktarmada dinamik bir yapıya sahip olan halk kültürü bu

özelliğiyle, zamana göre değişiklik gösterebilen kültürden ayrılmaktadır. Konuya ilişkin olarak Artun çalışmasında şu ifadeler yer vermiştir;

“Halk kültürü, özü gereği statik değil dinamiktir. Halk kültürü halk yaşayışı bilimdir, kültür topluluğunun ortak malı olduğu için ulusal yapının bir parçasıdır. Kültür doğası gereği değişkendir. Gelenek zaman boyutunda bir başka geleneğe ulaşacaktır. Her halk kültürü ürünü belli bir kültür içinde oluşur ve canlılığını sürdürür. Halk kültürü geçmişteki bir kültür, geçmişten günümüze gelmiş bir kalıp değildir. Yaşayan bir kültür topluluğunun bugünkü gereksinimini karşılayan bir sosyal kurumdur” (2004:2).

HALK BİLİMİ

19. yüzyılda romantik milliyetçi akım, halk kültürüne ait sözlü gelenekleri günümüz yaşantısı ile bütünleştirmeyi amaçlamıştır. Bu gelişme halk kültürünü inceleyen bilim dalı olan folklor kavramını da beraberinde getirmiştir. Folklor, terim anlamı olarak genel bir ifade ile halk kültürünü inceleyen bir bilim olarak değerlendirilmektedir. Folklor sözcüğü İngilizce halk anlamına gelen folk ve bilim-bilgi anlamlarına gelen lore sözcüklerinin bir araya gelmesiyle meydana gelmiştir. Türkçede halk bilimi olarak karşılık gören bu terimi ilk kullanan kişi 1846 yılında İngiliz William J. Thoms olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek yapmış olduğu çalışmada 1846 yılı ve 983 sayılı Atheneum dergisinden Thoms ile ilgili olarak dergi yöneticilerine halk edebiyatı ve halk antikileri konusunda folk-lore ismini önerdiğinden bahsetmiştir (2000: 15). Bu kavram önce Avrupa daha sonra tüm dünyada kabul gören bir bilim olarak yerini almıştır.

Thoms’ un başlattığı bu fikir zamanla kabul görmüş, 1878 yılında Folklor Society isimli bir dernek kurulmuş ve bu dernek faaliyetleri ile beraber bu isim bir bilim olarak tanınmıştır. Avrupa da geniş kitlelere hitap eden bu terim Anadolu coğrafyasında da kullanılmaya başlanmıştır.

Halk biliminin yaygınlığı üzerine Ay’ ın çalışmasında; Almanların, Alman Mitolojisi, Örf ve Adet İlim dergileri gibi yayınlar yaptığı, Rusya’nın okulların yanı sıra çiftlik ve fabrikalarda halk bilimi eğitimleri verdiği, İspanya’ da anket çalışmaları yapıldığı, İsveç, Finlandiya, Amerika ve Fransa gibi ülkelerde ise; okullarda ders olarak okutulduğu, halk türküleri derlendiği ve kitap yayınları yapıldığı bilgilerine ulaşılmıştır (1999: 46).

Halk kültürünü araştırmaya yönelik ortaya çıkan halk bilimi kavramı Avrupa’dan sonra Anadolu coğrafyasına gelmiştir. Ziya Gökalp, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Fuat Köprülü gibi toplum bilimciler ve yazarlar tarafından bu konu ile ilgili pek çok yazı kaleme alınmıştır. Bu yazıların içeriği ele alındığında; daha çok folklor kavramını açıklayan, batı toplumundan örnekler veren ve topluma olan yararlarını konu alan ifadeler yer verilmiştir.

HALK BİLİMİ İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

Halk kültürü içerisinde yer verilen gelenek, görenek, töre gibi birçok toplumda karşılığı olan bu kavramların anlaşılması, ayrıca halk kültürünün araştırma kaynakları konusunu ele almanın çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gelenek

Halk bilimi içerisinde yer alan bu kavram kullanıldığı alanlara göre değişiklik gösteren bir niteliğe sahiptir. Genel bir ifade ile kendine has doğal yollar ve yöntemlerle kazanılan ve yine aynı yöntemlerle aktarımı yapılan bir unsuru ifade etmektedir. Gelenek kavramı tanımlarından da anlaşılacağı üzere bir davranış biçimi şeklinde de değerlendirilebilmektedir. Yılmaz bu kavram ile ilgili olarak; “Dolayısıyla gelenek, hem toplumun değerlerini ve

uygulanma biçimini hem de bu değerlerin aktarım şeklini ifade etmektedir”(2005: 40) açıklamalarına yer vermiştir.

Görenek

Halk bilimine ait olan bu kavram Türkçe kökenli olup sözlük anlamına bakıldığında “bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı, âdet, alışkı” (Türkçe Sözlük, 2019:216) şeklinde ifade edilir. Genel bir ifadeyle toplum içerisinde şekillenen, bireylerin birbirinden görerek ve toplum olarak üzerinde uzlaşmış bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. Halk bilimi araştırmalarında bir terim niteliği taşıdığı ve sosyal yapıyı doğru algılamak için önemi olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hayatı düzene sokmak ve kontrol altında tutmak için tasarlanan doğal bir sistemdir. Göreneğe ilişkin olarak oğlu askerden gelmiş birisinin kurban kesmesi gibi bir örneği ele aldığımızda bu kavramın yaptırım gücünü, zorunlu olup olmadığını değerlendirmemiz açısından fikir verici olacaktır. Süreç içerisinde zorunlu olarak yapılması gereken görenekler ise kalıcılığını sağlamış köklü davranış biçimleri olarak kabul görmüştür.

Töre

Töre kelime anlamı olarak; “bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü, âdet, bir toplumdaki ahlâkî davranış biçimleri, adap” (Türkçe Sözlük, 2019:624) anlamlarına gelmektedir. Tanımdan anlaşılabileceği üzere bir toplumun uyması gereken kurallar bütününe ifade etmektedir.

AFYONKARAHİSAR ŞUHUT İLÇESİ

Bu araştırma kapsamında Şuhut ilçesi ve Kayabelen Köyü’ne ilişkin konum, tarihçe ve sosyo-kültürel yapısına yönelik bilgilere yer verilmesinin, yapılan bu araştırmanın konu ve amacının anlaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

KONUMU VE COĞRAFİ YAPISI

Coğrafi konumu itibarı ile İç Ege Bölgesi’nin doğusunda yer alan Şuhut, kuzey yakasında Afyonkarahisar ili, güneyinde Dinar ilçesi ve Isparta ili, doğu kısmında Çay ilçesi, batısında ise Sandıklı ve Sincanlı ilçeleri ile çevrelenmiş bir ilçe statüsündedir. Batı ve İç Anadolu bölgelerini birbirine bağlayan ve kavşak bir bölge olma niteliği taşıyan Şuhut, bağlı bulunduğu Afyonkarahisar iline 30 km uzaklıktadır.

Resim 1. Şuhut İlçesi Haritası

Şuhut ilçesi yüz ölçümü açısından ele alındığında 1182 km²’lik bir alana sahip ve denizden yüksekliği ise 1151 metredir. Şuhut ilçesinin yüzey şekilleri içerisinde Kumalar Dağı önemli bir yere sahiptir. İlçenin yeryüzü şekilleri ile ilgili olarak Seyirci ve Başyılmaz çalışmalarında şu bilgilere yer vermiştir:

(...) ilçe toprakları, Gölcük Kızıldağı’yla kuzeyde Afyon-Bolvadin arasından ayrılmış; Şuhut

ovasından ve bu ovayı çevreleyen güneyde Kumalar Dağı eteklerinden 2250 metre yükseklikteki Göktepe ile; batı 'da Kumalar; Kükürt Dağı ve Sandıklı Dağlarıyla Kocatepe; doğu 'da arızalı ve dalgalı çıplak çevrelerin ovaya bakan sırtları ile çevrilmiştir. Kaynağını batıdaki Kumalar Dağından alan, Kali çayı üzerinde – Şuhut'tan 15 km. doğu 'da – Selevir barajı kurulmuştur (1982:3).

Şuhut ilçesine bağlı olan 1 belde ve 36 köy mevcuttur. Bu belde ve köylerin isimleri aşağıdaki haritadan da anlaşılacağı üzere; ilçenin Beldesi Karaadilli'dir. Köyleri ise; Ağzıkara, Akyuva, Anayurt, Atlıhisar, Arızlı, Aydın, Bademli, Balçıkhisar, Başören, Bozan, Çakırözü, Çayırıkaya, Çobankaya, Dadak, Demirbel, Efe Köyü, Güneytepe, Hallaç, İcikli, İlyaslı, İsalı, Karacaören, Karahallı, Karlık, Kavaklı, Kayabelen, Kılıçkaya, Koçyatağı, Kulak, Mahmut Köyü, Ortapınar, Paşacık, Senir, Tekke, Uzunpınar, Yarıklı köyleri şeklindedir. (Resim Kaynak: Kaynak: Özaşkın, 2016: 12.)

Şuhut ilçesi bulunduğu coğrafi konumla doğru orantılı olarak Ege ve İç Anadolu bölgelerinin karasal, Akdeniz bölgesinin de ılıman iklim özelliklerini hissettirmektedir. Genel olarak bakıldığında orman varlığı açısından çok zengin değildir.

Anadolu yurdu içerisinde yer alan Şuhut M.Ö. 3000 li yıllardan günümüze kadar uzanan nice büyük devletler görmüş ve birçok tarihi olaya tanıklık etmiştir. Tarihsel süreci boyunca birçok devlet için önemli bir izlem noktası olan Şuhut ilçesi, tarihi ve geçmişten günümüze biriktirmiş olduğu kültürel mirası ile ehemmiyetini sürdürmeye devam etmektedir.

Şuhut ilçesi, tarihsel süreç içerisinde birden fazla isme sahip olmuştur. Bu konu ile ilgili olarak Bayar yaptığı araştırmada Kuvalya, Sanavita, Synnada ve bugün kullanılmakta olan tarihe şahitlik eden anlamına gelen Şuhut isimlerine yer vermiştir (2019: 26). Bu konuya ek olarak Özaşkın ise yapmış olduğu çalışmada Hısn-u Yahud, Cühud, Cuhud ve Çıfut isimlerinden bahsetmiştir (2016: 17). Anadolu toprakları, jeopolitik konumu ve stratejik öneminden dolayı pek çok güç sahibi devletlerin bu coğrafya üzerinde hâkimiyet çabalarına tanıklık etmiştir. Bu devletlerden birisi de M.Ö. 2000 li yıllarda bu topraklar üzerinde askeri ve siyasi anlamda uzun yıllar varlığını sürdürmüş olan Hititlerdir. Bülbül yapmış olduğu çalışmada aşağıda ki ifadelerle yer vermiştir;

“MÖ. 2. Binyıl Anadolu'suna hakim olan siyasi güç, herkesin kabul ettiği gibi, Hitit Devleti'dir. Ancak Hititler, Anadolu'nun tamamını kendileri idare etmemişlerdir. Çünkü bazı bölgelerde sivrilen siyasi güçler Hitit Devleti'nin otoritesini sarsacak faaliyetlerde bulunmuşlardır ki, bu rakip güçlerden biri de Luvi kökenli kabilelerin yaşadığı Arzava Memleketleridir” (2010: 2).

KAYABELEN KÖYÜ

KONUMU VE COĞRAFİ YAPISI

Eski adı ile Bedeş Köyü, bağlı olduğu Şuhut ilçesinin Güney kısmında Beklece tepelerinin eteklerine kurulmuştur. Köklü bir yerleşim merkezi olan Bedeş köyü, ilçe merkezine 10 km, bağlı olduğu Afyonkarahisar iline ise 37 km uzaklıktadır. Anayurt, Balçıkhisar, Başören, İlyaslı ve Güneytepe yerleşkeleri ile sınır komşusudur. 1959 yılından sonra ismi Kayabelen olmuştur. 1999 yılında belde olan Kayabelen 2014 seçimlerinde az nüfustan dolayı tekrar köy olmuştur.

Resim 2. Kayabelen Köyünün Uydudan Görüntüsü

Kaynak: <https://www.haritatr.com/kayabelen-koyu-haritasi-m883> (Erişim Tarihi: 07.04.2020).

TARİHİ

Kayabelen isminin anlamı ele alındığında ‘Bel’ isminin TDK da “dağ sırtlarında geçit verecek biçimde açılan çukur yer” şeklinde ifade edilmektedir (2019: 62). Bu ifadeyi ve coğrafi konumunu göz önünde bulundurarak kayalık yol, geçit anlamlarına geldiği düşünülmektedir. Eski ismi ile Bedeş olarak bilinen köyün tarihçesi bağlı olduğu Afyonkarahisar/Şuhut kadar eskidir. Alandan elde edilmiş tarihi veriler antik devirlerden kalma bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir. Bayar yapmış olduğu çalışmada köyün tarihçesine ilişkin olarak ; “Tespit ettiğimiz Roma ve Bizans Dönemine ait mimari parçalar SYNNADA şehrinin banliyösü olduğunu gösterir. Selçuklu Dönemi’nde Tekke Vakfı olduğu için önemli bir yerleşim merkezi olduğu görülmüştür”(2019: 599) ifadelerine yer vermiştir.

Anadolu coğrafyasının Türk yurdu olmasıyla birlikte Türkmen topluluklarının bu topraklara göç faaliyetleri artmıştır. Yöre halkından elde edilen bilgiler doğrultusunda köyün, 1200’lü yılların sonlarında kurulduğu ve kendilerini Türkmen olarak tanımladıkları gözlemlenmektedir.

Kayabelen köyü ile ilgili olarak 16. yy. resmi kayıtlarında Bediş adına rastlanmaktadır. “1500 tarihinde 28 hane, 2955 akçe gelir, 1528 tarihinde 43 hane 4803 akçe gelir, 1572 tarihinde 67 hane 5000 akçe geliri olan bir köydür. 1531 tarihli tahrir kayıtlarında Bediş ismi ile geçer” (Bayar, 2019:599).

Köy ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Yerel halk, tarım çalışmalarını gerçekleştirdiği alanlarda patates, arpa, buğday ve haşhaş gibi ürünler yetiştirmekte ve bu ürünlerin ticaretini yapmaktadır. Tarımsal faaliyetler için gerekli olan su, İlyas göleti ve DSİ tarafından kurulan Kayabelen göletinden sağlanmaktadır. Coğrafi konumu gereği Kumalar Dağı’na yakınlığı sayesinde büyükbaş - küçükbaş hayvancılığı ve ticareti de bölgede ki ekonomik faaliyetler arasında yer almaktadır.

Resim 3. Kayabelen Köyünden bir görünüm

Kaynak: <https://kayabelenliugur.tr.gg/RES%26%23304%3BMLER.htm>(Erişim Tarihi: 09.04.2020)

ANADOLUDA GERÇEKLEŞTİRİLEN DERLEME ÇALIŞMALARI VE AFYONKARAHİSAR

19. yüzyılın ilk yarısında Avrupa’da başlayan milliyetçilik, sanayileşme, aydınlanma gibi sosyal ve siyasal olaylar halk kültürüne ait unsurları araştırma fikirlerini de beraberinde getirmiştir. Osmanlı döneminde derleme faaliyetlerine ilişkin olarak Feyzi yaptığı çalışmada; “On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısı, çoğunluğunu yabancı müzikolog ve Türkologların oluşturduğu araştırmacıların kişisel derleme çalışmalarının yoğunlaştığı dönem olarak göze çarpmaktadır” (2015:831) açıklamalarına yer vermiştir. Halk kültürünü araştırmaya yönelik derleme çalışmaları, Anadolu coğrafyasında 20.yy. başlarında resmi olarak ilgi görmeye başlamış; 1920 yılında ‘Hars (kültür) Dairesi’ kurulmuştur. Bu duruma bağlı olarak özellikle halk müziği alanında, 1922 yılında anket yoluyla çeşitli derleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. İmkânlar doğrultusunda gerçekleştirilen bir başka çalışma ise 1925 yılında dikte usulü ile yapılmıştır. Anket ve dikte yolu ile yapılan bu iki çalışma beklenen başarıya ulaşamamıştır.

“Kültür Dairesi (Hars Dairesi) Müdürlüğü (Hamit Zübeyir Koşay) Seyfettin Asaf ve Mehmet Sezâi kardeşleri Batı Anadolu’ya derlemeye göndermiş (1925); sahada ilk defa dikte usulü ile yapılan derlemede derlenen 76 ezgi “Yurdumuzun Nağmeleri” adı ile yayınlanmıştır. (1926) ilk anket çalışması ile yapılan derleme (1922) ile ilk fonografsız ve dikte usulü ile yapılan Batı Anadolu derlemeleri (1925) başarılı sonuçlandırılmamıştır” (Elçi,2008:43).

Yapılan çalışmalar istenilen sonuca ulaşmamış ve ses kayıt cihazı olan fonografin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Derleme çalışmalarında adına sıklıkla yer verilen ve bir kurum olma özelliği taşıyan Darü-l Erhan fonograf kullanarak derleme gezileri gerçekleştirmiştir. İlk resmi müzik kurumu olarak bilinen bu kurumun yaptığı derleme çalışmaları Cumhuriyet dönemi derlemelerin önemli bir evresini oluşturmuştur.

“Dâru’l Elhan fonografla dört gezi düzenlemiştir; fonografin gelmesinden bir gün sonra birinci geziye çıkmıştır. Birinci gezide Yusuf Ziya Demircioğlu, Rauf Yekta, Dürri Turan ve Ekrem Besim Tektaş tarafından Adana, Gaziantep, Urfa, Sivas, Kayseri ve Niğde ‘de 250 halk ezgisi derlenmiştir. Fonografla derlenen ilk parça “Kozanoğlu” türküsü olup, konservatuar arşivinde Şenel tarafından bulunarak notaya alınmıştır” (Elçi,2008: 43).

Fonografin icadı ve Anadolu sahasında ki derleme çalışmalarında kullanılması ile birlikte yapılan araştırmalar açısından olumlu sonuçlar gözlenmiş ve bu anlamda çalışmalar ivme

kazanmıştır. Süreç içerisinde farklı kurumlar derleme gezileri düzenlemiş ve birçok Anadolu halk ezgisi kayıtlara geçmiştir. Bu gezileri gerçekleştiren kurumlar;

- Darü-l Elhan,
- Ankara Devlet Konservatuvarı,
- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)
- Kültür Bakanlığı'dır.

Afyon ve çevresi ile ilgili olarak Ankara Devlet Konservatuvarı gerçekleştirmiş olduğu derleme gezisinde bu yöreye ait çalışmalar yapmıştır. Altınay konu ile ilgili olarak; “1938’de yapılan bu geziye iki grup halinde devam edilmiştir. I. tetkik grubu, Ferit Alnar’ın başkanlığında: Kütahya, Afyon, Denizli Aydın, İzmir, Manisa ve Balıkesir dâhilinde derlemeler yapmıştır. Gezi bir buçuk ay sürmüştür” (2004: 133) ifadelerine yer vermiştir. Afyonkarahisar’da AKÜ Devlet Konservatuvarının kurulması ile birlikte yörede pek çok derleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ege Üniversitesi Türk Musikisi Konservatuvarının derleme çalışmaları da Afyonkarahisar ve yöresine kültürel anlamda olumlu katkılar sağlamıştır.

KAYABELEN KÖYÜNDE TESPİT EDİLEN HALK MÜZİĞİ TERİMLERİ

Araştırmanın bu bölümünde yöreden tespit edilen müzik terimlerine yer verilmesinin çalışmaya olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmüştür. Bu kapsamda yöreye özgü; Davaz, Düz Oyun (Şındın), Gına Övme, Nefes Çığırma, Ova Türküsü, Cem Okşama ve Türkü Çekme terimlerinin yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Davaz

Bu araştırma kapsamında yer verilen Davaz terimi; tekke edebiyatı içerisinde nefes alt başlığında değerlendirilen, Duvaz-ı İmam teriminin Kayabelen ve civar köylerinde ki karşılığıdır. Anadolu coğrafyası üzerinde yöreden yöreye halk dilinde farklılık gösteren bu kavram; genel bir ifadeyle 12 imamların isimlerinin sırayla anıldığı, yaşamlarından kesitlere yer verildiği ve iyilikle anılıp övgüyle bahsedildiği nefesler olarak bilinmektedir.

Düz Oyun (Şındın)

Törenselleşmiş taşıyan düğün gelenekleri ve bu çerçevede yapılan eğlenceler Anadolu coğrafyasında yaygın olarak bilinmektedir. Yörede bilinen düz oyun kavramı; düğünlerde kadınlar arasında yapılan eğlencelerde yer verilen oyunlu müzik örneklerine denmektedir. Müzikal açıdan ele alındığında metrik yapısı 2+2+2+3 şeklinde ve 9/8’lik ritmik yapıda icra edilen oyun karakterli bu tür, yörede Şındın olarak da bilinmektedir.

Gına Övme

Yörede düğün gelenekleri çerçevesinde yer verilen bu terim; ana kınası, zini gecesi gibi aşamalarda başta gelini ve misafirleri duygulandırmak amacıyla icra edilen yerel örneklerdir. Afyonkarahisar ve civarında da yaygın olarak kullanılan bu terim ‘gelin övme ve gelin ağlatma’ gibi isimlerle de bilinmektedir. Kayabelen köyünde derlenen Çattılar Gazan Daşını isimli eş metin olma özelliği taşıyan türkü, bu gecelerde okunan bir gına övme örneğidir.

Nefes Çığırma

Yörede cem ritüelleri esnasında seslendirilen, tekke edebiyatına ait nefes örneklerini söylemek ve seslendirmek anlamlarında kullanılmaktadır.

Ova Türküsü

Şuhut ve genelinde olduğu gibi Kayabelen köyünde de kullanılan yöresel bir müzik terimidir. Genel olarak iletişim kurma, hoşça vakit geçirme gibi işlevsel özellikler taşıyan bu terim; tarımsal faaliyetler de kadınlar arasında seslendirilen türkülere verilen ismi nitellemektedir. Bu yerel örnekler, tek kişi tarafından ya da toplu olarak seslendirilmektedir.

Türkü Çekmek

Kayabelen 'de türküyü söylemek ve seslendirmek anlamlarına gelen yöreye özgü bir müzik terimidir.

Cem Okşama

Yörede gerçekleştirilen cem ritüelleri içerisinde uygulamanın sonunda anlatılan konuya göre uygun içerikte olan bir nefes seçip okuma eylemidir.

KAYABELEN KÖYÜNDE TESPİT EDİLEN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ

Araştırmanın bu aşamasında, Kayabelen köyünde tespit edilen ve yöreye özgü olarak seslendirilen geleneksel halk müziği ürünlerine ayrıca bu örneklerin sözel ve müzikal açıdan analizlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda yöreden derlenen halk müziği örneklerinin her birinin; konularına, söylendikleri ortama ve işlevsel özelliklerine göre sınıflandırılmasının, çalışmaya olumlu katkı sağlayacağı ve yön vereceği düşünülmektedir. Konuya ilişkin olarak Boratav, konu ve icra edildiği ortam açısından ele alarak sınıflandırmıştır.

«A» bölümü şu çeşitlenmeleri gösterir:

1. Lirik türküler:

a) ninniler,

b) aşk türküleri,

c) gurbet türküleri, askerlik türküleri, hapisane türküleri,

ç) ağıtlar,

d) çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküler.

2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri.

3. Anlatı türküleri:

a) Efsane konulu türküler,

b) bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküler,

c) Tarihlik konuları olan türküler.

«B» bölümünün çeşitlenmeleri:

4. İş türküleri.

5. Tören türküleri:

- a) bayram türküleri,
- b) düğün türküleri,
- c) dinlik ve mezhepli törenlere değgin türküler,
- ç) ağıt töreninde söylenen türküler.

6. Oyun ve dans türküleri:

- a) Çocuk oyunlarında söylenenler,
- b) büyüklerin oyunlarında söylenenler (1969:163-164).

Çalışma kapsamında bu örnekler; anonim halk müziği ve tasavvufi halk müziği ana başlıklarında değerlendirilmiştir.

Anonim Halk Müziği Örnekleri

Anonim kavramı anlam olarak ele alındığında edebi bir terim olarak TDK bu kelimeyi; yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen (eser)olarak tanımlamaktadır (2019: 29).

Geleneksel halk müziği içerisinde de kullanılan bu kavramı genel bir ifadeyle; bestecisi süreç içerisinde unutilan ve kimin yaptığı belli olmayan, toplum tarafından benimsenmiş ürünler olarak tanımlamak mümkündür. Bu konuya ilişkin Kaya; “Türküler genellikle bir olay, bir arzu ve bir heyecan üzerine doğarlar. Türküler, başlangıçta sahibi belli ürünlerdir. Ancak zamanla, türkünün asıl sahipleri unutilur ve sonraki nesiller tarafından halkın dilinde dolaşa dolaşa farklı coğrafyalara yayılır” (2007:742) ifadelerine yer vermiştir. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere bu ürünlerin halk dilinde dolaşması, toplumda bir değer kazandığını, benimsendiğini göstermektedir. Askere gitmeler, göçler, afetler vb. gibi bir takım olaylar neticesinde bu ürünlerin yaygınlık kazandığı gözlemlenmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda yöreye ait anonim halk müziği türlerinden; ninni, sevda türküsü, asker türküsü, iş türküsü, ağıt, anlatı türküleri, seyirlik örnekler, düğün ve kına türküleri tespit edilmiştir.

Ninniler

Ninniler genel olarak çocukları uyutma amacı ile sade bir dille ezgili olarak ifade edilen sözlü kültür örneğidir. Kendine özgü bir ezgi ile söylenen ninniler, annenin çocuğuna ilişkin isteklerini, iyi dileklerini, kendi sevinç ve üzüntülerini anlatmaktadır. Konuya ilişkin olarak Uğurlu “Ninni, çocuğun uyutulması ya da sevilmesi sırasında söylenen bir takım duygu ve düşünceleri, inanç, umut ve hayalleri, sevinç ve acıları içeren, çoğunlukla dört dizeli, dize sonlarına kalıp sözler eklenerek, ezgi ile birlikte söylenen manzum sözlerdir” (2009: 248) açıklamalarına yer vermiştir.

Ninni kavramı yörede nenni olarak isimlendirilmektedir. Yapılan bu çalışmayla yörede tespit edilen ninni örneğinin notaya alınmış haline yer verilmiştir. Araştırma kapsamında yörede tespit edilen Samanlıktaki Sarı Saman isimli ninni örneği şekil 1’de verildiği gibidir.

Şekil 1. Samanlıktaki Sarı Saman

Nenni

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Zehra Yavuz
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın

Sa man lık ta sa rı sa man nen ni yav rum nen ni

Ben der di mi e le de men bü yü de sa na de yin nen ni nen ni gu zum nen ni

-1- -2- -3-

Samanlıkta sarı saman Üyüsün de büyüsün nenni İstanbul'un guyuları
Ben derdimi ele demen Guzularınan yürüsün nenni Çayır çimen gıyıları
Büyü de sana deyin Nenni guzum nenni Silahlanmış geliyor
Nenni guzum nenni Yavrumun da dayıları
Nenni guzum nenni

Sevda Türküleri

Toplum içerisinde sosyal bir konu olan aşk kavramı geleneksel halk müziği içerisinde de önemli bir tema olma özelliğine sahiptir. Genel bir bakış açısı ile konu olarak ele alındığında sevgiliye olan özlemi, kavuşamamayı sade bir dille anlatmaktadır. Kayabelen yöresinden derlenen, şekil 2'de yer verilen ve pek çok ortamda söylenen bu örnek; konu bakımından sevda türkülleri arasında sınıflandırılmıştır.

Şekil 2. Gıcılarda Dağın Başı Gıcılarda

Gıcılarda Dağın Başı Gıcılarda

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Fatma Şahin
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: 1 - 60

Gı cı lar da da ğın ba şı gı cı lar Çe vir di ler o dun cu lar pür cü ler

A yı r dı lar sa rı kız dan gü cü nen Gözlerim ay rıl sa gön lüm ay rıl maz

-1- -2-

Gıcılarda dağın başı gıcılarda Yazmayı örtünmüş elin üstüne
Çevirdiler oduncular pürçüler Sade yağı dökmüş balın üstüne
Ayırdılar sarı kızdaki gücüne Eğer aykız geçeceğini bilseydim
Gözlerim ayrılrsa gönlüm ayrılmaz(gönlüm ayrılmaz) Konyaklar dökerdim yolun üstüne(yolum üstüne)

Asker Türküleri

Türk toplumları içerisinde köklü bir geçmişe sahip olan askerlik vazifesi bugüne varlığını devam ettirmektedir. İçerisinde ayrılık, kavuşma, kahramanlık gibi duygular barındıran bu vazife, Anadolu halk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Askerlik çağına gelen gençlerin askere uğurlanmaları; hüznü, gururu ve özlemi beraberinde getirmiş ve pek çok türküye konu olmuştur. Anadolu coğrafyasında asker uğurlama, asker kışalama ve asker gönderme gibi farklı isimlerle anılan bu uygulama zamanla anlamlı bir gelenek haline dönüşmüştür.

Kayabelen yöresinde bu gelenek sürdürülmeye devam etmektedir. Yöre halkından edindiğimiz bilgilere göre askerlik zamanı gelen gençler görev zamanı yaklaşınca evlerine girmezler köyde her gün birinin evinde yemek yerler ve hediye alırlar. Bu süreç baba ocağında rızkı kesildi sözleri ile ifade edilmekte olup vazifeye başlayıncaya kadar sürmektedir. Askere gitmeden evvel Hamza şeyh dede türbesi ziyaret edilir ve geri getirmek şartı ile bir parça toprak alınır bu uygulamanın askerleri koruduğuna inanılmaktadır. Bu inancın temelinde Hamza Şeyh dedeye olan saygı ve Kurutuluş savaşında Türk askerine gösterdiği hikâye edilen kerametinin olduğu düşünülmektedir. Anadolu'da yaygın olarak bilinen ve Kayabelen köyünde de uygulanan askere kına yakma ve dua ile birlikte askerler vazifesine uğurlanır.

Yörede asker uğurlama gelenekleri içerisinde yer alan asker türküsüne, şekil 3'teyar verilmiştir. Bu örneklerden Darı Buğday Cecini isimli asker türküsüne ait bir hikâyede tespit edilmiştir.

Şekil 3. Darı Buğday Cecini

Darı Buğday
(Asker Türküsü)

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Cemile Arıçelik
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notlayan: Emrah Kalın
Süre: 1 - 60

Da rı buğ day çe ci mi da rı mı san dın
As ke re gi de ni ga lır mı san dın
Bu ba be nim ya ri mi ga rın mı san dın
Na sıl al dın bu bum al lı ge li ni

-1-
Darı buğday çeci mi darı mı sandın
Askere gideni galır mı sandın
Buba benim yarımı garın mı sandın
Nasıl aldın bubam allı gelini

-2-
Evlerine vardım damları çamır
Sıvamış kolları dirsekte hamır
Gelinin gözleri bir sulu yağmır
Nasıl aldın bubam allı gelini

-3-
Ünmedim ünmedim duyuramadım
Oğlum garın acımış doyuramadım
Çok dedim emme de düzü bubana
Bubanın elinden gurtulamadım

-4-
Keten gömlek giydim yakası işleme
Bir günah işledin bubam bir daha işleme
Öperisen al yanığı dişleme
Nasıl aldın bubam allı gelini

-5-
Garşidan garşıya atılan adım
Terazim girildi dartılamadım
Çok dedim emme de düzü bubana
Bubanın elinden gurtulamadım

-6-
Bınarın başına destimi goydum
El almasın diye ben kendim aldım
Askere görünce tövbeye geldim
Alman oğlum alman al senin olsun

Türkünün Hikâyesi

Askere gitmeden önce güzel bir kızla evlenen genç askerlik görevini yapmak üzere köyden ayrılmıştır. Uzun bir zaman geçmesine rağmen köyüne dönemeyen gencin öldüğü haberi köye yıldırım gibi düşer. Askerlik vazifesinde hayatını kaybettiği söylenen gencin babası bu durum üzerine askerin geride kalan eşi ile evlenmek ister. Başkasına varmasın gibi bir kaygı ile verilen bu karar sonucu bu evlilik gerçekleşmiştir. Aslında asker hayatını kaybetmemiş ve uzun bir zaman sonra köyüne dönmüştür. Dönüşünde onu kimse tanımamış, genç eşi ve babası ile ilgili bu hazin durumu da öğrenmiştir.

Bu durumu bir süre takip eden genç sonun da baba evine varır ve iş yapan eşini görür ama eşi onu tanımamıştır. O günün akşamında kendi evine misafir olarak gelen genci ne anası nede babası tanımıştır. Gece evde misafir edilen gencin dilinden bu türkünün sözleri dökülür. Durumu anlayan ana ve babası da yine türkü ile bu hazin durumu anlatmaya çalışmıştır.

Bir diyalog şeklinde oluşan sözleri ve hikâyesi ile bu türkü; yörede bilinen bir asker türküsü olarak Kayabelen halk kültürü içerisinde yerini almıştır.

Yörede tespit edilen diğer asker türküleri ise;

- Guru Kütük Yanmayınca Tüter mi
- Trene Bindimde

Ağutlar

Dünyanın varoluşundan bu yana yaşam kadar bir başka gerçek te ölümdür. İnsan toplulukları kaybettikleri kişileri hatırlamak, hatırlatmak ve bu durum karşısında üzüntülerini dile getirmek ihtiyacı hissetmiştir. Bu ihtiyaca yönelik genel olarak içlerinde taşıdıkları heyecan, korku ve keder gibi insani duyguları ifade eden sözler ve müzikler ortaya koymuşlardır. Bu sözlü müzik örneklerine Anadolu halk kültürü içerisinde ağıt ismi verilmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Elçin; “İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı –cansız bir varlığını kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesi’nde umumiyetle ‘ağıt’ adı verilir”(2011:290) ifadelerine yer vermiştir.

Genel olarak bakıldığında; ölümle sonuçlanan durumların nasıl gerçekleştiğini de anlatan ağıt örnekleri; ölen kişinin ağzından ya da anne, kardeş, eş vb. kişilerin diliyle ifade edildiği gözlemlenmiştir. Anadolu’da cenaze başına gelip özel olarak ağıt yakanların varlığı bilinen bir gerçektir ve bu kişiler ağıtçı, yakımcı gibi isimlerle anılmaktadır.

Müzikal olarak uzun hava ya da ritmik ezgiler ile söylenen bu türküler ölen kişileri övmek veya olayı anlatma şeklinde söylenmiştir. Tüm Anadolu coğrafyasında olduğu gibi Kayabelen köyünde de ağıt örnekleri tespit edilmiştir. Bu ağıtların bazıları kaynak kişilerin ifadesine göre *Kınacı Hüseyin* olarak bilinen (Hüseyin Kızılkaya) erkek bir ağıtçı tarafından söylenmiştir. Erkek ağıtçı varlığının bu gelenek içerisindeki nadir durumlardan olduğu düşünülmektedir. Tespit edilen bu örnek notayı şekil 4 te görmekteyiz.

Şekil 4. Mustafa'nın Ağıdı

Mustafa'nın Ağıdı

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Sultan Çelikkanat
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın

-1-

Gumalar dağı çağım çağım çağlıyor
Gatıl Kazım dabancayı yağıyor
Nazlı gelin ziyim ziyim ağlıyor
Ağla anam ağla gara yazıma (gara yazıma)

-2-

Gara geldim de canım çıkıyor
Ahabplarım gelmiş bana bakıyor
Bakmayın ahabplarım ben ölüyon
Ağla anam ağla gara yazıma

-3-

Tomofiller geldi cama dayandı
Hen yanlarım al ganlara boyandı
Ağla anam ağla gara yazıma

-4-

Biçildimi gumaların çayırı
Hiç galmamış Mustafa'nın hayırı
Gadir mevlam canı candan ayırı
Aman Allah sen sabır ver anneme

Türkünün Hikâyesi

Zaman içerisinde yörede önemli bir yere sahip olan Gumalar dağı etekleri hayvancılık yapmaya elverişli bir yer özelliği taşımaktadır. Geçimini çobanlık ederek sağlayan Mustafa'nın hikâyesi de bu dağlarda yazılmıştır.

Yörede güzelliği dillere destan olan Nazlı isimli bir genç kız yaşamıştır. Çoban Mustafa da bu genç kıza âşıktır. Nazlı kız da Mustafa'ya sevdalıdır. Bahsedilen bu süreç böyle normal devam etmez olayın içerisinde bir başka isimde ön plana çıkar. Bu kişi Nazlı'ya Kazım isimli başka birisidir.

Uzun zaman süren sürüşmeler sonucu Kazım Mustafa'yı ortadan kaldırmak ister. Bu duruma bağlı olarak Gumalar dağı eteklerinde sürü otlatan Mustafa'yı gafil avlar ve silahıyla onu vurur. Uzun bir süre yaralı halde kalan Mustafa daha fazla dayanamaz ve hayatını kaybeder. Yöre halkını derinden etkileyen bu olay üzerine Mustafa'nın Ağıtı isimli bu türkü yakılmıştır.

Yörede derlenmiş olan diğer ağıtlar ise şu şekildedir;

- Bugün Hava Yağacak mı
- Merdivandan Çıktım

Taşlama Yergi Güldürü Türküleri

Toplumlar içerisinde yermek ve güldürmek kavramları sosyal yaşantıda yer bulmuş insan davranışlarıdır. Bu davranış kültür ve sanat içerisinde de karşımıza estetik bir anlayışla karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel olarak yaşayan toplumlarda da eleştirme, yerme ve mizah gibi unsurları

içerisinde barındıran pek çok halk kültürü örneklerine rastlanmaktadır. Bu kavramlara yer verilen örneklerden biriside halk türküleridir.

Herhangi bir durum ya da olayı yerme ve bunu yaparken acı ve sevinci de içerisinde taşımayı başaran bu örnekler toplum da önemli sosyal işlevlere sahiptir. Konuya ilişkin olarak Boratav aşağıda ki ifadelere yer vermiştir:

Bu kümedeki türkülerin kimileri de tam anlamı ile sert bir yergi olmayıp hafiften alay, şaka edası taşır; amacı, gülünç olan kişileri, ya da olayları dile düşürüp etrafı eğlendirmektir; ama bu çeşit türkülerin bile, içinden çıktığı ortamın yoksulluğunu şaka yollu anlattığı zaman, oldukça buruk bir tadı vardır (1969:166).

Kayabelen köyünden tespit edilen bu örnekte; kızının evlenme isteğini imkânlarından dolayı geri çevirmek isteyen bir annenin mizahi bir dil kullandığı, bu isteğinde ısrarcı olan kızının da yine aynı dille cevapladığı ve diyalog şeklinde söylendiği gözlemlenmiştir. Boratav'ın tanımında da yer verdiği içerisinde biraz hüznünde barındıran bu türkü, şekil 5 te verildiği gibidir.

Şekil 5. Gızım Sana Güzel Donlar Aldırın

Gızım Sana Güzel Donlar Aldırın

Yöresi : Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi : Fatma Şahin
Tespit Tarihi : 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: 1 - 60

Gı zim sa na gü zel don lar al dı rın

Al dı rın da hoş çal gı lar çal dı rın

Ben bu ba nı ye ni se ne gan dı rın

Bu se ne de ev de gal ga dın gı zım

-1-
Anne ağzından
Gızım sana güzel donlar aldırın
Aldırın da hoş çalgılar çaldırın
Ben bubanı yeni sene gandırın
Bu sene de evde gal gadın gızım

-2-
Kız ağzından
Amangadın anam ere ver beni
Arkamda götürün cennete seni
Sözünü gırmadım gocattın beni
Aman gadın anam ere ver beni

-3-
Anne ağzından
Kızım sen gidersen gene gelmezsin
Gocayıpta sen evimizde galmazsın
Sen güççüksün er gıymatı bilmezsin
Bu senede evde gal gadın gızım

-4-
Kız ağzından
Aman ben gidersem yine gelirin
Gocayıpta ben evimizde gahrın
Senden iyi er gıymatı bilirsin
Aman gadın anam ere ver beni

-5-
Kız ağzından
Anam babam yeni kaldı derdimden
Gidiyordum zerre dert elinden
Selamlar getiren Mehmet Ali'mden
Aman gadın anam ere ver beni

-6-
Kız ağzından
Benim emsallerim hep gelin oldu
Her biri ekiz çocuk doğurdu
Bilmem bubam beni oğlu mu sandı
Aman gadın anam ere ver beni

Anlatı Türküleri

Köklü yaşam tecrübeleri ve bunlara bağlı gelenekler açısından zengin bir birikime sahip olan Türk kültürü; içerisinde pek çok hikâye ve efsanevi konuları da barındırmıştır. Genel olarak bu anlatıları aktarmada türküler etkin bir araç olarak kullanılmıştır. Halk kültürü içerisinde doğan, çoğunlukla bir hikâye veya efsanevi konuları işleyen, yanı sıra aktarmayı amaçlayan bu türküleri genel olarak anlatı türkülerini ifadesi kullanılmaktadır. Konuya ilişkin olarak Mirzaoğlu Sıvacı şu ifadelerle yer vermiştir:

Türk halk kültürüne genel olarak baktığımızda, mitolojik unsurlar türkü metinlerinin yapısında iki biçimde karşımıza çıkar: Birincisi, anlatı türküleridir (narrative songs). Bu gruba ait efsane konulu türkü metinleri büyük ölçüde mitolojik unsurlardan oluşur. Bu tip örneklerde türkü, kültürde mevcut bir efsanenin konusu üzerinde kuruludur. İkinci tipte ise, herhangi bir mitolojik motif, türkünün ana konusuyla ilişkili veya ilişkisiz biçimde türkü metinlerinde yer alır (2005: 35).

Kayabelen yöresinde tespit edilen bu türkü Anadolu'da yaygın olarak bilinen Arzu ve Kamber'in hikâyesini ele almış ve işlemiştir. Bu eserin notaya alınmış haline şekil 6'da yer verilmiştir.

Şekil 6. Arzu ile Kamber

Arzu ile Kamber

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Zehra Yavuz
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: ♩ - 60

Ben bu na ra var ma dım E lim yü züm
yu ma dım Ne söy ler sin gız Ar zum
Ben bi le zik al ma dım

-1- Ben bunara varmadım
Elim yüzüm yumadım
Ne söylersin kız Arzum
Ben bilezik almadım

-2- Sen bunara vardydın
Elin yüzün yuduydun
Gözlerimde kör olsun Gamber
Bileziği sen aldydın

-3- Hey daş delik daş delik
Sular akar beş bölük
Bileziğim bulana
Arzu kendi mustuluk

-4- Aş bişirir aş eder
Yiyeni serhoş eder
Yeme Gamber sen bu aş
Süt bizi gardaş eder

-5- Ey nazile nazile
Anamı gattın guzuya
Eğer inanmıyorsan
Bir lokma ver tazıya

-6- Guzuya bak guzuya
Bir lokmalık ver tazıya
Yeme Gamber sen bu eti
Ağı gattılar guzuya

-7- Akan çaylar akmasın
Sular topuğuma çıkmasın
Ben Arzum'a geçecem
Eller bana bakmasın

-8- Ey gidenler gidenler
Atın alıp gidenler
Gaymağını ben aldım
Sütün alıp gidenler

-9- Yel eser gum savrulur
Cihan başa çevrilir
Eğil Arzum bir öpeyim
Şimdi yollar ayrılır

-10- Yel eser gum savrulmaz
Cihan başa çevrilmez
Öpeceksen öp Gamber
Yollarımız ayrılmaz

İş Türküleri

Köklü bir geçmişe sahip olan toprak faaliyetleri, Anadolu coğrafyasının da önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Genel olarak kırsal yerleşim yerlerinde sürdürülen bu çalışma kadim bir gelenek olan imece usulü (dayanışma) ile varlığını devam ettirmektedir. Hep birlikte yapılan bu çalışmalarda; birlikte vakit geçirmek, işleri daha eğlenceli hale getirmek ve ilişkileri sağlamlaştırmak gibi pek çok önemli işlevi içinde barındıran türküler de etkin bir araç olarak kullanılmıştır.

Yöreden derlenen bu örnek eserlerin notaya alınmış hali, şekil 7’de verildiği gibidir.

Şekil 7. Gyunun Zenciri

Gyunun Zenciri (Ova Türküsü)

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Cemile Arıçelik
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: 1 - 60

Gu yu nun zen ci ri do la nıp ge lir De niz de gar i len bu la nıp ge lir

Bir e li da ban ca bir e li ga ma Sev di ğim kö şe yi do la nıp ge lir

ge lir ge lir

-1-
Gyunun zenciri dolanıp gelir
Denizde garilen bulanıp gelir
Bir eli dabanca bir eli gama
Sevdiğim köşeyi dola nıp gelir (*gelir gelir*)

-2-
Alları geymiş allanıyorsun
Ben güzelim deyip sallanıyorsun
Anan seni bir kötüyeye veriyor
Vallahi billahi aldanıyorsun(*aldanıyorsun*)

-3-
Yayla deyip geçmedin mi buradan
Sensin benim yağlarımı eriden
Selam alır selam verir geriden
Selam Allahındır al gara gözlüm(*sor gara gözlüm*)

Kına Türküleri

Törenselle nitelik taşıyan düğün etkinliklerinin bir aşaması olan kına gecesi Anadolu'nun birçok yerinde geleneksel bir kültür ögesi olarak bilinmektedir. Kına gecesi genel bir ifadeyle; düğünlerde kadınlar arasında yapılan ve kız evinde gerçekleşen eğlencenin adıdır. Bu törenselle havada gerçekleşen kına geceleri birçok geleneksel unsurları içerisinde barındırmakta ve kültürel olarak önemli bir yer teşkil etmektedir. İçinde barındırdığı geleneksel unsurlardan birisi de o geceye özel olarak seslendirilen Kına Türküleridir. Bu türküler özellikle kadınlar arasında söylenen sözel açıdan ise sevinç, üzüntü gibi bir takım duygular barındıran halk ürünleridir.

Yörede tespit edilen kına türkülerini kına havası ve kına övme isimleri ile bilinmektedir. Çattılar Gazan Daşını isimli türkü bir kına havası olma özelliği taşımaktadır.

Şekil 8. Çattılar Gazan Daşını

Çattılar Gazan Daşını
(Kına Havası)

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Zehra Yavuz
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: ♩ - 176

Çat tı lar ga zan da şı nı
Ney ney a man a man
Vur du lar dü ğün a şı nı
Gız ev le ri ga ra yas ta
Ney ne ya man a man

-1-

Çattılar gazan daşını (Ney-ney aman aman)
Vurdular düğün aşını
Gız evleri gara yasta
Ney ney aman aman

-2-

Biner atın alasına (Ney-ney aman aman)
Ünner gızın halasını
Gız halasız düğün mü olur (Ney-ney aman aman)
Ney-ney aman aman

-5-

Atladı gitti eşiği (ney aman aman)
Sıfrada galdı gaşığı
Gız evlerin yakışığı
Ney aman aman

-3-

Suya gitsem gezdi derler
Aş bışirsem duzlu da derler
Suya da gitsem gezdi de derler
Ney aman aman

-4-

Esbap yuduğum daşlar
Yemek yediğim gardaşlar
Gezdiğim arkadaşlar
Ney aman aman

Düğün Türküleri

Dünya topluluklarının genelinde olduğu gibi, Anadolu toplumları da tarihinin her döneminde aile kurumuna önem vermiş ve kutsal saymıştır. Bu nedenle aile kavramının devam etmesini teşvik edici birçok uygulama ortaya çıkmıştır. Anadolu'da yaşayan toplumlarda ailenin kurulduğunun resmi ilanı düğün törenidir. Düğün törenleri birlik, beraberlik, yardımlaşma vb.

birçok değeri içerisinde barındırmış, icra edildiği yörelerin halk kültürüne olumlu katkılar sağlamıştır.

Kayabelen köyüne ait düğün gelenekleri içerisinde düz oyun (şındın) olarak bilinen örnekler ve Köroğlu Havası derlenmiştir. Ayrıca düğünler içerisinde kadınlar arasında yapılan eğlencelerde seyirlik oyun olma özelliği taşıyan Kirpi ve Eşek oyunu isimli yerel müzik örnekleri de tespit edilmiştir. Seyirlik özellik taşıyan Kirpi Oyunu düğün zamanlarında evlenme yaşına gelen kızların gönlünün kimde olduğunu anlamak için oynandığı tespit edilmiştir. Çarşaf içine saklanan genç kıza kime varmak istediği türkü yolu ile sorulur hangi isme olumlu bakarsa çarşafı açıp oynar. Eşek Oyunu ise iki kişi ile uygulanan, bir eşeği ve sahibini tasvir edercesine güldürü amacı taşıyan bir oyun örneği olarak gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında derlenen; Bilal'im, Sarı Çiğdem, Köroğlu, Eşek Oyunu ve Kirpi Oyunu isimli bu türkülerden Bilal'im türküsünün notasına yer verilmiştir. Diğer notalara <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinde ulaşılabilir.

Şekil 9. Bilalim

Bilalim (Düz Oyun/Şındın)

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Cemile Arıçelik
Tespit Tarihi: 30.08.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: 1 - 108

Bi la lım sım Bi la lım oğ lan sa na yan dım mor ke ten ler
vu ra lım Bi la lım Tar la lar da turp o lur oğ lan sa na
yan dım Ve les bi de yan o tur Bi la lım Bi lal dam da
ya tı yor oğ lan sa na yan dım El yor ga nı a tı yor
Bi la lım Bi la lım sım Bi la lım oğ lan sa na yan dım
Mor ke ten ler vu ra lım Bi la lım

- 1-
Bilal'ımsın Bilal'im (oğlan sana yandım)
Mor ketenler vuralım (Bilal'im)
- 2-
Tarlalarda turp olur (oğlan sana yandım)
Velesbide yan otur (Bilal'im)
- 3-
Bilal damda yatıyor (oğlan sana yandım)
El yorganı atıyor (Bilal'im)

Tasavvufi Halk Müziği

İslam inancının ilk yayılmaya başladığı bölgeden başka topraklara ulaşması ile birlikte farklı kültür ve medeniyetler içerisinde kabul gördüğü gözlemlenmektedir. Bu yayılmanın etkisiyle birlikte pek çok derviş ve İslam âlimi yetişmiştir. Bu kişilerin inanç öğretileri, yaşam tarzları ve düşünceleri gibi birçok unsur tasavvuf anlayışının doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu

anlayışı Anadolu toprakları üzerinde yaşayan Türkler arasında yaygınlaştıran önemli isimlerden biriside Hoca Ahmet Yesevi olmuştur. Konuya ilişkin olarak Elçin; “Tasavvuf, Türkler arasında Ahmed Yesevi ’den adını alan ‘Yesevilik’ şekli ile yayıldıktan sonra, birçok dervişler ve ozanlar, 11. Asırdan itibaren devam eden akınların muhaceretlerin kapısından Anadolu’ya geldiler”(2011:7-8). İslam’ı yaygınlaştırma düşüncesi ile gerçekleşen bu hareketlerin merkezi tekkeler olarak gözlemlenmiştir. Bu merkezlerde öğretilen tasavvuf anlayışı tekke – tasavvuf edebiyatını meydana getirmiştir. Konu ile ilgili olarak İslam Ansiklopedisinde şu bilgilere yer verilmiştir: “Tekke edebiyatının ilk örnekleri Ahmed Yesevi’nin hikmetleriyle ortaya çıkmıştır. Ahmed Yesevi bu şiirleriyle Taşkent ve Siriderya çevresinde büyük bir nüfuz kazanmış, İslamiyet’i halkın anlayacağı bir dille anlatmış, gönüllere hitap ederek İslamiyet’ büyük kitlelere sunmuştur”(2011:381).

Bu kapsamda ele alındığında, büyük kitlelere ulaşan tasavvuf düşüncesi, sanat kolları içerisinde varlığını yoğun olarak göstermiştir. Tasavvuf düşüncesinin nüfuz ettiği sanatlardan biriside müzik sanatıdır. Halkın anlayacağı dilde üretilen bu eserler, bu sanat içerisinde geniş yer bulmuş ve bu eserleri aktarmada müzik, etkin bir araç olarak kullanılmıştır.

Alevi- Bektaşî toplulukları içerisinde bu eserleri ortaya koyanlar, icra edenler ve aktaranlar için genel olarak Hak Aşığı nitelendirilmesi kullanılmıştır. Tekke edebiyatına ait bu tasavvufi ürünler, âşık dilinde müzikli bir şekilde icra edilmiş halk arasında yaygınlık kazanması açısından olumlu katkılar sağlamıştır. Konu ile ilgili olarak Elçin’in ifadesi “ İslam tasavvufundan gelen tesirle ‘âşık’ adı yayıldı” şeklindedir (2011:9). İslam inancında tasavvuf düşüncesi ve tekke edebiyatı ürünlerini aktaran bu müzikler için; âşık müziği, saz şiiri ve tasavvufi halk müziği gibi isimler kullanılmıştır. Âşıkların dile getirdiği bu ürünler yörede varlığını sürdüren geleneksel müzik dokuları ile icra edilmiştir.

Kayabelen yöresinde tasavvufi halk müziği ürünleri olarak; Nefes başlığı, altında; Deyiş, Miraçlama, Duvaz-ı İmam, Mersiye ve Semah örneği tespit edilmiştir. Bu örneklerin nota yazımlarına ve sözel-müzikal analizlerine yer verilmiştir.

Nefesler

Nefes, genel bir yaklaşımla kelime anlamı olarak ele alındığında; yaşamın kaynağı, devamlılığı ve bir canlılığı ifade etmektedir. Bu anlam üzerinde değerlendirildiğinde tasavvuf düşüncesi içerisinde büyük bir öneme sahiptir. Tekke edebiyatı nazım türleri arasında yer verilen nefes; ilahi türünün Alevi-Bektaşî topluluklarında ki ismidir. Alevi-Bektaşî inanç kültürü içerisinde; yolun devamlılığı, inancın sürekliliği ve yaşatılması açısından manevi bir öneme sahip olduğu gözlenmektedir.

Genel olarak Nefesler Alevi Bektaşî toplulukların cem ayinlerinde âşık tarafından bağlama eşliğinde söylenmektedir. Kayabelen yöresinde bağlamanın yanı sıra keman eşliğinde icra edildiği gözlemlenmiştir. Yörede nefes söyleme işine Nefes Çığırma ismi verilmektedir.

a) Deyişler

Deyiş kavramı Anadolu coğrafyasında pek çok yörede bilinmekte olup genel olarak; demek, söylemek ve söyleyiş gibi anlamları içermektedir. Bu kavram bir terim olarak 1200’lü yıllarda kullanılmaya başlamıştır.

Türkçe de-mek fiilinden türetilmiştir. Anadolu’nun birçok yerinde aynı kökten gelen değişik şekillerine rastlanan kelime sözlükte “söz söyleyiş, anlatma biçimi, üslûp; halk edebiyatında türkû, destan, nefes, tekerleme, koşma gibi hece vezniyle yazılmış şiirlerin genel

adı; beste, makam; tarikat esaslarına uygun olarak söylenmiş şiir; halk şairlerinin karşılıklı mâni, türkü, ezgi söylemesi” gibi anlamlara gelmektedir (TDV İslam Ansiklopedisi, C,9. 1994: 263).

Kayabelen köyünden derlenen deyişlere örnek nota şekil 10’ da notaya aktarılmış hali ile belirtilmiştir. Diğer deyişlere, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinde ulaşılabilir.

Şekil 10. Gel Bugün Seninle

Gel Bugün Seninle

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Hamza Can
Tespit Tarihi: 12.09.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: ♩ - 100

(SAZ) Gel bu gün se nin le bi le o la lım

Gay rı sev da yı nan hak ka va rıl maz (SAZ)

Mu ham me di mu hab bet le a na lım Mu hab bet siz Mu ham me de va rıl maz

-1-

Gel bugün seninle bile olalım
Gayrı sevdanın Hakk'a varılmaz
Muhammed'i muhabbetle analım
Muhabbetsiz Muhammed'e varılmaz

-3-

Vasfı halin sorulmazsa bu cemde
Özü çürür kara divanda
Mahrum kalmaz hakkı candan sevende
Derdi çekmeyince derman bulunmaz

-2-

Muhammed'dir muhabbette buluşan
Muhabbetle olur gönüller uşan
Bu meydanda vasfı halin danışan
Yarın mahşer günü dara sürülmez

-4-

Fani derler bu dünyanın adına
Tapmayalım lezzetine tadına
Müminler dünya da bir kispet ene
Kisipsiz kazançsız hakka varılmaz

-5-

Dedemoğlu bir mağrifet kispeyle
Mürşid nefesidir buyurmuş böyle
İstersen dünyayı altından eyle
Bu mülk bize baki değil durulmaz

b) Duvaz-ı İmam

Tasavvufi halk müziği içerisinde yer verilen Duvaz- İmamlar genel olarak; ehlibeyt soyundan gelen on iki imamların isimlerine yer verilen nefeslerdir. Farsçada on iki anlamına gelen Duvazdeh kelimesinden kısaltılmıştır. Anadolu coğrafyasında farklı isimlerle bilinen bu tür Kayabelen yöresinde Davaz ismi ile bilinmektedir. Konuya ilişkin olarak Yaşar aşağıdaki bilgilere yer vermiştir:

“Duvaz-ı imam, Alevi inancında Ehlibeyt soyundan gelen İmam Ali'den İmam Mehdi'ye kadar On iki İmam'ın sırasıyla isimlerinin zikredildiği, yaşamlarından kesitlere yer verildiği ve övüldüğü nefeslere denmektedir. Bu tanım çerçevesinde duvaz-ı imamların yanı sıra, Hz Muhammed'in adının geçtiği, hatta Hz. Hatice, Hz. Fatıma, Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli, On Dört Masum-u Pak ve On Yedi Kemerbest'in isimlerinin yer aldığı örnekler de bulunmaktadır. Bazı örneklerde ise şairin

bağlı bulunduğu pirin adına da yer verildiği gözlenmektedir. Ayrıca, duvaz-ı imam örneklerinde Yezid'in adı lanet okunarak geçmektedir”(2016: 100).

Alevi – Bektaşî cem törenlerinde seslendirilen bu eserlerin yörede gerçekleştirilen cem törenlerinde en az bir tane okunması gelenek olarak kabul edilmiştir. Yörede tespit edilen Duvaz-ı İmam örneğinin notaya alınmış haline şekil 11’de yer verilmiştir.

Şekil 11. Be Hey Talip

Behey Talip

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Hamza Can
Tespit Tarihi: 12.09.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: 1 - 56

§

(SAZ)

A li dost Be hey ta lip can gö zü nü

U yan dır Bu mey da na sa hip ca nan ol da gel

Pir ler şer be ti ne ca nı mı kan dır İp ti da ö zün den mes tan

ol da gel hü

(SAZ)

§

-1-
Behcy tâlib can gözünü uyandır
Bu meydanda sâhib canan ol da gel
Pirler şerbetine canını kandır
İptidâ özünden mestân ol da gel

-2-
Yollar içre budur Hakkın has yolu
El tutanlar olur şâh mü'min kulu
Mürşidin Muhammed rehberin Ali
İkrânında ahd ü peymân ol da gel

-3-
Teslim ol erlere sil süpür kalbi
Yetişir imdâda hak Hızır nebi
Pir Halil evlâdî İsmâil gibi
Doğranup tuzlanup kurbân ol da gel

-4-
Kendini kendine cohd et de buldur
Mahabbet chli ol ayn-ı Cem güldür
Evvelâ ey talib nefsini öldür
Benliğin yabana at cân ol da gel

-13-
Takı Nakî hakdîr anla serveri
Hasen-ül-askeri dinin minberi
Muhammed Mehdi'dir mü'min rehberi
Tamam bunda işler devrân ol da gel

-5-
Böyle bulmuş tadın her helvacılar
On iki imamdan okur nâciler
Felekler sama'm döner bacılar
Nefsin başını biç üryan ol da gel

-6-
Bu meydanda farzdır dolu içilir
Allah birdir ikilikten geçilir
Budur farz-ayn nefsin başı biçilir
Çık küfürden chl-i îmân ol da gel

-7-
Başta duran çeker gülbang-i yârı
Sererler sofrayı açarlar dârı
Lokmalar hak olub çekerler carı
On ikidir erkân Selmân ol da gel

-8-
Nazar eyle meydandaki çırağa
Niyâz eyle mürşid olan ocağa
Bir baciyla bir er kalka ayağa
Sama' içre bir er arslan ol da gel

-9-
Mahabbete kandır yavrularını
Pîrimdir gözetin kuzularını
Pervane veş gözüt sürülerini
Koyunlara sâdik çoban ol da gel

-10-
Bend eyle ayırma özün Ali'den
Mü'min olan murad alur uludan
Balım Sultan Hacı Bektaş Veli'den
Mustafâ Mürtezâ imrân ol da gel

-11-
Hadîce Fâtıma yâr-ı garımız
Hasen Hulk-ı Rızâ dîn settârımız
Hüseyn mevâlî cân ü yârmız
Zeynelâbidîn'e hayrân ol da gel

-12-
Muhammed Bâkır'dan gel tut katarı
Ca'fer-i Sâdik'a eyle ikrârı
Mûsa-i Kâzım'dan gel bul esrârı
İmâm-ı Rızâ'ya candan ol da gel

-14-
Üçler yedilerden sâkî görürsün
Kırklardan badeyi bâkî görürsün
Vücûdun şehrinde Hakkı görürsün
Seyrani bu şehre seyrân ol da gel

c) Miraçlama

Miraç kelime anlamı olarak Arapçada merdiven anlamına gelmekte olup yukarı çıkmak yükselmek anlamında ki 'uruc' kelimesinde türemiştir. Hz. Peygamberin göğe yükselişi ve yüce Allah ile buluşmasını konu edinmiştir. İslam inancı içerisinde son derece öneme sahip miraç kavramına Kuran ı Kerim'de de yer verilmiştir. Bu hadise İslam öğretileri içerisinde geniş bir yere sahip olmuştur.

Miraç hadisesi Alevi Bektaşî topluluklarının inanç pratiklerinde temel oluşturan konulardan birisi olmuştur. Miraç gecesinin Alevi Bektaşî inancı içerisinde yorumlanışını ve hikâye edilişini Erzurumlu şöyle ifade etmiştir:

“Peygamber Efendimiz, Cebrail’in, Cenab-ı Hakk’ın kendisine görünmek istediğini bildirmesi üzerine, “Burak” adlı bir at’a binerek göğe çıkar. Kudüs’te Mescid-ül Aksa üzerinden geçerken, nurdan bir merdiven görür. Ve merdivene tırmanır. Yedinci katta, tanrı katına varmadan hemen önce, önüne heybetli bir aslan çıkar. Aslan kükrer. Bunun üzerine Hakk’tan bir nida gelir: “Aslan senden bir nişan ister, yüzüğünü ver”. Cebrail, aslandan çekinen Hz. Muhammed’e peygamberlik mührünü taşıyan yüzüğünü (hatem), aslana vermesini söyler. (...)Nihayet Hak’ın huzuruna vardığında, Hak kendisine tecelli etti. Hz Muhammed Miraç dönüşü Kırklar Meclis’ine geldiğinde Hz. Ali çıkarıp yüzüğünü geri verince, Hz. Muhammed onun Tanrı katında karşılaştığı aslan olduğunu anlar”(Erzurumlu, 2007:33-34).

Bu konuyu anlatan bu eserler tasavvuf – tekke şiirleri içerisinde Miraçlama olarak nitelendirilmiştir. Alevi Bektaşî topluluklarında kuşkusuz büyük değere sahip olan miraçlamalar Hz. Muhammed’in tanrı ile görüşmesini ve yeryüzünde kırklar meclisinde yaşananları konu etmektedir. Kırklar ceminin ön aşaması olan miraçlamada bu olgu betimlenmektedir. Genel olarak cem törenlerinde icra edilen bu manzum ürünler yörelere göre farklı söz ve müziklerle ifade edilmektedir.

Kayabelen yöresinde tespit edilen Miraçlama örneği notaya alınmış şekli ile şekil 12’ de verilmiştir.

Şekil 12. Geldi Cebrail

Geldi Cebrail

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Hamza Can
Tespit Tarihi: 12.09.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın
Süre: ♩ - 160

-1-
Geldi Cebrail çağırdı
Hak Muhammed Mustafa'ya
Hak seni miraca okur

-2-
Hatemi ağzına verdi
Aslan anda oldu sakın
Muhammed'e yol verildi
Aslan da gitti nihana

-5-
Şah Hatay'ım vakıf oldu
Bu sırrın ötesine
Hakkı inandıramadım
Özü çürük ervaha

-3-
Eğiliben secede kıldı
Hoşçakal sultanım dedi
Kalkıp evine giderken

-4-
Canım size kimler derler
Şahım bize kırklar derler
Cümleden ulu yolumuz
Eldedir küllü varımız

d) Mersiye

Tasavvuf içerisinde kendisine geniş bir yer bulan Mersiyeler özellikle Alevi-Bektaşî topluluklarında önemli bir yer teşkil etmiştir. Mersiyeler genel olarak; Hz. Hüseyin ve

yoldaşlarının, Kerbelâ çölünde Yezit ile mücadelesini ve şehadetleri ile sonuçlanan hüznü olayı anlatmaktadır. İçeriğinde Hz. Hüseyin ve yoldaşlarına duyulan saygı ve sevginin yanı sıra Ehlibeyt sevgisi ve On İki İmamlara da yer verilmiştir. Mersiyelere; Maktel-i Hüseyin, Matem-i Hüseyin, Kerbelâ, Al-i Aba ve Muharremiye gibi isimler de verilmiştir. Konuya ilişkin olarak İsen şu bilgilere yer vermiştir:

“Dinî-tasavvufî Türk edebiyatında, bilhassa Alevî-Bek-taşî şiirinde mevcut mersiyelerde bir taraftan Ehl-i beyt sevgisi anlatılırken diğ-er taraftan Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'daki şehâdetinin ıstırabı, ona duyulan sevgiyi ifade eden örnekler Kerbelâ veya Âl-i abâ mersiyeleri olarak anılmıştır. Osmanlı kül-türünde bir kısmı özellikle muharrem ayında tekkelerde yapılan toplantılarda besteli olarak mûsiki eşliğinde topluca veya mersiyehanlar tarafından okunan bu şiirlere "muharremiyye" adı da veril-miştir” (1993;11).

Kayabelen yöresinde tespit edilen Mersiye örnekleri ritimsiz, serbest yapıda olup uzun hava şeklinde seslendirilmektedir. Derlenen bu örneğin notaya alınmış şekline şekil 13'de yer verilmiştir.

Şekil 13. İmam Hüseyin'i Seven Canlara

İmam Hüseyin'i Seven Canlara

Yöresi: Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen Köyü
Kaynak Kişi: Hamza Can
Tespit Tarihi: 12.09.2019

Derleyen: Emrah Kalın
Notalayan: Emrah Kalın

İmam Hüseyin'i seven canlara
Yansın kan ağlasın matem ayında
Kerbela'da şehitlerin halini
Bilsin kan ağlasın matem ayında hü

e) Semahlar

İnsanın evreni anlama ve bir arada yaşama çabasını sağlayan kavramlardan biriside inanç anlayışıdır. Bu kavram çerçevesinde insanlık ilkel toplumlardan itibaren dini karakterli beden hareketleri ile inançsal öğeleri ifade etmeye çalışmıştır. Bu ifade biçimleri toplumlar arasında farklı şekillerde uygulandığı gözlemlenmiştir.

Semah kavramı tasavvuf düşüncesinin yaygınlaşması ve Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte, Orta Asya geleneklerinden izler taşıyan bir inanç ritüelidir. Alevi- Bektaşî topluluklarında semah, Mevlevilik içerisinde sema ismi ile uygulandığı ve benzer bu etkinliklerin birçok İslam merkezli öğreti içerisinde yer aldığı gözlemlenmektedir.

Kayabelen yöresinden tespit edilen semah örneğinin notaya yazılmış haline şekil 14'de yer verilmiştir.

Şekil 14. Kayabelen Semahı

Gül Ağacı Gül Ağacı Açılır Ucu
(Kayabelen Semah'ı)

Yöresi: Afyonkarahisar/Şuhut/ Kayabelen
Kaynak Kişi: Hamza Çakır
Tespit Tarihi: 10.12.2003

Derleyen: Hüseyin Yaltırık
Servet Yaşar
Notalayan: Emrah Kalın

Ağırlama (♩ 92)

Gül a ğa cı gül a ğa cı a çı lır u cu
Ha ke ren ler er ve ba cı galk sın oy na sın
Dök sün gü na hı nı şa hım se mah ey le sin
Ha ke ren ler er ve ba cı galk sın oy na sın

Yürütme (♩ 138)

Var dım üç ler mey da nı na
Gel be ru hey can de di ler (SAZ)
İz zet i le (SAZ) se lam ver dim
Gel iş te mey dan de di ler (SAZ)

Gül Ağacı Gül Ağacı Açılır Ucu - 2 -

Or ta ya sof ra sal dı lar

Ye ye si nih san de di ler (SAZ)

Ha ta yi yim gal kın oy nar

Kal bin de a çıl sın ay na (SAZ)

A le me nur gi bi par lar

Nur Mu ham med A li nin dir (SAZ)

A li nin dir A li nin dir

Yol gü zel şah pi ri min dir (SAZ)

Yeldirme (♩168)

Şu kar şı ki yay la ne gü zel yay la (SAZ)

Sür me dim de mi ni gi de rim böy le (SAZ)

E la göz lü şa hım sen him met ey le (SAZ)

Ben de bu yay la dan şa ha gi de rim (SAZ)

A çı lın ga pı lar dos ta gi de lim (SAZ)

Pir Sul tan Ab da lım (SAZ) dün ya du rul maz (SAZ)

Geç ti ge çen öm rüm ge ri ye gal maz (SAZ)

Şah de rim de şah gar şım dan ay rıl maz (SAZ)

Gül Ağacı Gül Ağacı Açılır Ucu - 4 -

Ben de bu yay la dan şa ha gi de rim (SAZ)

Şahlama(♩ 250)

Gül bit

ti ği ye ri bi li

rim der sin Bi lir

mi sin ben lik şey ta

na düş tû (SAZ)

Ce va hir ma de

ni bu lu rum der sin

Ce va hir bu lan

lar um ma na düş tû

- Ağarlama -

Gül ağacı gül ağacı açılır ucu
Hakk Erenler er ve bacı galksın oynasın
Döksün günahını (canım) semah eylesin
Hakk Erenler er ve bacı galksın oynasın

- Yürütme -

- 1 -

Vardım üçler meydanına gel beru hey can dediler
İzzet ile selam verdim gel işte meydan dediler
Ortaya sofraya saldılar yeyesin ihsan dediler

- 2 -

Hatayi'yim galkın oynar galbinde açılın ayna
Aleme nur gibi parlar nur Muhammed Ali'nindir
Ali'nindir Ali'nindir yol güzel şah pirimindir

- Yeldirme - 1 -

Şu karşıki yayla ne güzel yayla
Sürmedim demini giderim böyle
Ela gözlü şahım sen himmet eyle
Ben de bu yayladan şaha giderim

- 2 -

Pir Sultan Abdal'ım dünya durulmaz
Geçti geçen ömrüm geriye galmaz
Şah derim şah şah garşımdan ayrılmaz
Ben de bu yayladan şaha giderim

- Şahlama - 1 -

Gül bittiği yeri bilirim dersin
Bilir misin benlik şeytana düştü
Cevahir madeni bulurum dersin
Cevahir bulanlar ummana düştü

- 2 -

Ben Ali'yi gördüm mahbut çağında
Selman'ın çininde yolun sağında
Cennetten içeri firdevs bağında
Bülbül figan eder peşine düştüm

- 3 -

Selman'ın çininde bir oğlan geldi
Destur şahım deyip elini aldı
Muhammed terini gül ile sildi
Ol zaman kokusu insana düştü

- 4 -

Cennetin kapısını kırklar açtılar
Tohumunu yar yüzüne saçtılar
Bir üzümlü engür edip içtiler
Size mescid bize ayn-ı cem düştü

- 5 -

Pir Sultan Abdal'ım dilek diledi
Seyyah olup şu alemeeledi
Arafat dağında bir koç meledi
İsmail önünde kurbana düştü

- 6 -

Pir Sultan Abdal'ım dünya durulmaz
Geçti geçen ömür kimseye kalmaz
Şah derimde şah karşımdan ayrılmaz
Ben de bu yayladan şaha giderim

Kayabelen Köyünde Tespit Edilen Halk Müziği Örneklerinin Sözel ve Müziksel Değerlendirilmesi

Gerçekleştirilen bu alan araştırma kapsamında Kayabelen köyünde tespit edilen Anonim Halk Müziği ve Tasavvufi Halk Müziği örneklerinin konu –ortam bakımından tasnifi yapılmıştır. Tasnif edilen bu yerel örneklerin sözel ve müzikal açıdan değerlendirme tabloları oluşturulmuş ayrıca yorumlanmıştır.

Tablo 1. Kayabelen Köyünde tespit edilen Anonim Halk Müziği örneklerinin Analiz Tablosu

Yörede Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örnekleri Analiz Tablosu									
		Müzikal Analiz				Edebi Analiz			
No.	Eser Adı	Makam Dizisi	Ritmik Yapısı	Metrik Yapısı	Biçimi	Konusu	Nazım Biçimi	Nazım Birimi	Hece Ölçüsü
1	Almalar Yolladım	Hüseyni	6/4	2+2+2	a+b	Sevda	Türkü	4'lük	11'li
2	Arzu ile Kamber	Hüseyni	4/4	2+2	a+b	Efsane	Mani	4'lük	7'li
3	Bilalim	Uşşak	2/4		(a)	Eğlence	Mani	2'lik	8'li
4	Bugün Hava Yağacak mı	Hüseyni	4/4	2+2	a+b	Ölüm	Ağıt	4'lük	8'li
5	Çattılar Gazan Daşını	Hüseyni	9/8	2+2+2+3	a+b	Eğlence	Türkü	3'lük	8'li
6	Dam Başına Gar mı Yağmış	Hüseyni	6/4	2+2+2	a+b	Hüzün	Türkü	4'lük	11'li
7	Darı Buğday Cecini	Hüseyni	4/4	2+2	a+b	Hüzün/ Askerlik	Türkü	4'lük	11'li

8	Eşek oyunu	Hüseyini	4/4	2+2	(a)	Eğlence	Seyirlik Türkü	2'lik	10-12-13 karma
9	Gıcılarda Dağın Başı	Hüseyini	6/4	2+2+2	a+b	Sevda	Türkü	4'lü	11'li
10	Gızım Sana Güzel Donlar	Hüseyini	4/4	2+2	a+b	Hüzün / Yergi	Türkü	3'lük	11'li
11	Guru Kütük Yanmayınan	Hüseyini	6/4	2+2+2	a+b	Askerlik / Sevda	Türkü	4'lük	11'li
12	Guyunun Zenciri	Hüseyini	6/4	2+2+2	a+b	Aşk	Türkü	4'lük	11'li
13	Kirpi Oyunu	Hüseyini	4/4	2+2	(a)	Eğlence	Türkü	2'lik	11'li
14	Köroğlu Çeşitlemesi	Uşşak	5/8	3+2	(a)	Kahramanlık/ Sevda	Türkü	2'lik	11'li
15	Merdivandan Çıktım	Hüseyini	4/4	2+2	a+b	Hüzün/ölüm	Ağıt	3'lük	11'li
16	Mustafa'nın Ağıtı	Hüseyini	Serbest	-	(a)	Hüzün/Ölüm	Ağıt	4'lük	11'li
17	Samanlıkta Sarı Saman	Uşşak	Serbest	-	a+b	Bebek Sevgisi	Ninni	4-2-3	7-8-9 karma ölçü
18	Sarı Çiğdem	Uşşak	9/8	2+2+2+3	a+b	Aşk-eğlence	Türkü	4'lük	11'li
19	Trene Bindim de	Hüseyini	4/4	2+2	a+b	Dram/ Askerlik	Türkü	4'lük	11'li

Kayabelen köyünden derlenen anonim halk müziği örnekleri konu, işlev ve icra ortamı açısından tasnif edildiğinde, yörede 1 ninni, 1 adet kına türküsü, 2 tanesi seyirlik olmak üzere 5 adet düğün türküsü, 1 sevda türküsü, 1 adet efsane konulu türkü, 3 asker türküsü, 3 adet ova türküsü, 1 adet taşlama türkü ve 3 adet ağıt örneği tespiti yapılmıştır.

SONUÇLAR

Bu çalışmada Afyonkarahisar ili Şuhut ilçesine bağlı Kayabelen köyünde tespit edilen halk kültürüne ait müzik unsurlarına yer verilmiştir. Bu araştırma ile birlikte yöreye ilişkin sosyal ve kültürel yapı hakkında bilgiler ile birlikte halk kültürü ve halk müziği unsurlarına yanı sıra yöreye özgü kavramlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca tespiti yapılan halk ezgilerinin edebi ve müzikal açıdan değerlendirmeleri yapılmıştır.

Yörede tespit edilen halk müziği unsurları konu, işlev ve ortam bağlamında incelendiğinde, bu örnekler Anonim Halk Müziği ve Tasavvufi Halk Müziği özelliklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Anonim Halk Müziği ürünleri genel olarak ninni, asker türküleri, sevda türküleri, efsane konulu türküler, taşlama türküleri, ova türküleri, kına türküleri, ağıtlar ve düğün türküleri başlığı altında değerlendirilmiştir. Tespit edilen örneklerin konu, işlev ve icra ortamları göz önünde bulundurularak tasnifi yapılmış ve konularına ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir. Tasavvufi Halk Müziği örnekleri ise nefesler başlığı altında değerlendirilmiş; deyiş, mersiye, miraçlama, davaz (duvaz-ı imam) ve semah olarak sınıflandırılmıştır.

Kayabelen köyünden anonim halk müziği başlığı altında; Samanlıkta Sarı Saman isimli bir ninni örneği, Gıcılarda Dağın Başı isimli sevda türküsü, Darı Buğday, Trene Bindim de (Kore Ağıdı) ve Guru Kütük isimli 3 adet asker türküsü, Çattılar Gazan Daşını isimli bir adet

Kına Türküsü, Bilalim, Sarı Çiğdem, Köroğlu ayrıca seyirlik oyun olma özelliği taşıyan Kirpi Oyunu ve Eşek Oyunu isimli beş adet düğün türküsü örneği, Gızım Sana Güzel Donlar Aldırın isimli bir adet taşlama türküsü, Arzu ile Kamber isimli efsane konulu anlatı türküsü, Almalar Yolladım, Dam Başına Gar mı Yağmış ve Guyunun Zenciri isimli üç ova türküsü ve Bugün Hava Yağacak mı, Biçildi mi Gumaların, Merdivandan Çıktım isimli üç ağıt örneği tespit edilmiştir. Derlenen bu ürünler daha önce farklı bir kaynaktan yer almamış sözleri ile birlikte ezgi yapılarını gösteren notalarına çalışma içerisinde yer verilmiştir. Araştırma ile birlikte tespit edilen bu ürünler ile ilgili olarak edebi ve müzikal değerlendirmeler yapıldığında sonuçlara ilişkin değerlendirmelere detaylı olarak yer verilmiştir. Bu sonuç değerlendirmeleri maddeler halinde sunulmuştur:

- Yörede tespiti yapılan anonim halk müziği örnekleri edebi açıdan ele alındığında nazım birimleri açısından 2'lik kavuşaklı, 3'lü kavuşaklı, 4'lü kavuşaklı ve karma yapıda olduğu anlaşılmıştır.

- Hece ölçüsü bağlamında ise; 7'li, 8'li, 11'li ve karma yapıda olduğu görülmektedir.

- Konu bakımından değerlendirildiğinde; aşk, sevdâ, ayrılık, askerlik, kahramanlık ve hasret konuları işlendiği anlaşılmıştır.

- Çattılar Gazan Daşını isimli kına türküsünün Afyonkarahisar ve yöresinde bilinen müzik anlamında farklı, sözel anlamda benzerlikler taşıyan eş metin olma özelliği olduğu anlaşılmıştır.

- Derlenen anonim örnekler müzikal açıdan ele alındığında; Uşşak ve Hüseynî şeklinde tespit edilmiştir.

- Ritim yapısı bakımından ise; 2/4, 4/4, 6/4, 5/8, 9/8 ve serbest yapıda olduğu anlaşılmıştır.

- Biçimsel açıdan değerlendirmeler yapıldığında ise; bir cümleli (a) ve bir bölümlü A(a+b) şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

- Yörede derlenen ova türküleri ise Dinar yöresinde bilinen Anayasa (Kerem Havaları) müzikleri benzerlik göstermektedir. Bunun sebebi olarak coğrafi konum itibarı ile Gumalar dağı ve Dinar ilçesine yakınlığı, buna bağlı olarak kültürel etkileşim olarak düşünülmektedir.

Kayabelen köyünden derlenen Tasavvufî Halk Müziği örnekleri nefesler başlığı altında; Gel Bugün Seninle, Huzuru Mürşide İkrar Verenler ve Mansur'um Deyipte isimli üç adet Deyiş örneği, Behey Talip isimli bir adet Davaz (Duvaz-ı İmam) örneği, Geldi Cebrail isimli bir adet Miraçlama örneği, İmam Hüseyin isimli bir Mersiye örneği ve Kayabelen Semahı isimli bir Semah örneği tespit edilmiştir. Tespit edilen bu örnekler Kayabelen Semahı dışında ki örnekler başka bir kaynaktan yer almamış, bu ürünlerin sözleri ve ezgilerini gösteren nota örnekleri çalışma içerisinde sunulmuştur. Bu ürünler edebi ve müzikal açıdan değerlendirmeye alınmış bu değerlendirmeye ilişkin sonuçlara aşağıda yer verilmiştir:

- Yörede tespiti yapılan Tasavvufî Halk Müziği örnekleri edebi açıdan ele alındığında nazım birimleri açısından çoğunun 4'lü ve bir eserin ise (3'lü ve 4'lü) karma yapıda olduğu anlaşılmıştır.

- Tespiti yapılan bu örnekler hece ölçüsü açısından değerlendirmeye alındığında; 8'li hece yapısında, 11'li hece yapısında ve karma (11'li-13'lü) yapılarda olduğu anlaşılmıştır.

- Konularına ilişkin bir değerlendirme yapıldığında Allah' varlığı birliği Hz. Muhammed, Hz Ali, ehlibeyt, on iki sevgisi ve dini öğütler içerdiği tespit edilmiştir.
- Tespit edilen bu ürünlerin müzikal açıdan değerlendirilmesi yapıldığında; Uşşak, Hüseyini, Karcıgar ve karma (Uşşak- Kürdi) makam dizilerinde olduğu anlaşılmıştır.
- Ritmik yapı açısından değerlendirildiğinde ise; 4/4'lük, 10/8'lik, 13/8'lik, karma yapıda (8/8-9/8-10/8) ve serbest yapılarda olduğu tespit edilmiştir.
- Biçimsel değerlendirme yapıldığında; bir cümleli (a), bir bölümlü A (a+b) ve dört bölümlü sırasal biçim A+B+C+D şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yörede tespit edilen anonim halk müziği örnekleri düğün, asker uğurlama törensel etkinliklerde yanı sıra ortam olarak tarla işlerinde icra edildiği bu icralarda; zilli tef, bağlama, keman gibi çalgılar kullanılmıştır. Yörede ki bu örneklerin kadınlar arasında varlığının devam ettiği gözlemlenmiştir. Yörenin kültür varlığına ait bu ürünlerin geleneksel yollarla aktarımında güçlük çekildiği gözlemlenmiştir. Bu duruma gerekçe olarak genç nüfusun eğitim ve iş gibi sebeplerden dolayı yöreden ayrılması ayrıca teknolojik gelişmelerin beraberinde yaygınlaşan televizyon, müzik çalar vb. araçların kullanımı ile birlikte yöreye ait müziklerin icra ve aktarımının bir takım güçlüklerin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Kayabelen köyüne ait bu anonim halk müziği örnekleri; müzik dokusu, ağız ve üslup özellikleri ile beraber kayıt altına alınıp aktarımı önemli bir husus olarak görülmüştür.

Kayabelen köyü içerisinde Alevi inanç kültürünün varlığı inançsal anlamda tekke edebiyatı ürünlerinin yörenin müzik dokusu ile birlikte icra edilmeye devam etmektedir. Bu icralar cem törenlerinde kısa saplı bağlama (çöğür) ve keman ile yapılmaktadır. Tespiti yapılan örneklerin dışında ki benzer unsurlar için notaya alınan aynı ezgi yapıları kullanılmaktadır. Anonim halk müziği kısmında açıklanan ve müzik özelinde ele alındığında aktarım güçlüğü durumu Tasavvufi Halk Müzikleri içinde aynı doğrultuda seyrettiği gözlemlenmiştir.

19. Yy. itibari ile halk bilimi alanında yapılan çalışmalar, toplumların belleğini muhafaza etmiş ve aktarmada arşivlemede büyük bir fayda göstermiştir. Anadolu coğrafyası üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmalar yörelerin kültür varlıklarının devamlılığına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Halk kültürü içerisinde kültürün aktarımı, sosyal davranışların tertibi, birlik – beraberlik ve toplumsal hafızayı aktarmada en önemli bir araçlardan biriside yerel müzik örnekleridir. Yapılan bu alan araştırması kapsamında ortaya koyulan bu yüksek lisans tez çalışması ile Kayabelen köyünün sosyal hayatla bütünleşmiş kültürel ve inanç bağlamında varlığını sürdüren müzik unsurlarına yer verilmiştir. Ayrıca konuya ilişkin tespitlere yer verilerek kalıcılığın sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, gelecekte konu ile ilgili yapılacak olan araştırmalar doğrultusunda yöre hakkında daha ayrıntılı sonuçların elde edilmesi öngörülmektedir. Bu çalışmanın da yapılacak araştırmalara ve sosyal bilimler içerisinde pek çok disipline önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Altınay, F. R. (2004). Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği (Kitaplar, Makaleler, Nota Yayınları). İzmir: Balçova Kaymakamlığı.
- Artun, E. (2004). Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları. Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, Motif Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Ay, G. (1999). Folklor (Halk Bilim). İstanbul: Pan Yayıncılık.

- Bayar, M. (2019). Zafer Meşalesinin Yakıldığı Topraklar Şuhut. Afyon: Şuhut Belediyesi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bülbül, P. (2010). Neolitik Devirden MÖ. 2. Bin Yıl Sonuna Kadar Afyonkarahisar ve Çevresi. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,21, 1-10. Isparta.
- Elçi, A. C. (2008). Tarihsel Gelişim Bağlamında Türk Halk Müziği Araştırmaları. Milli Folklor Dergisi,78, 37-54.
- Elçin, Ş. (2011). Halk Edebiyatına Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erzurumlu, Kenan. (2007). Gerçeğe Hu Diyelim - Alevilik ve Bektaşiliğe Farklı Bir Bakış. İstanbul: Ufukötesi Yayınları.
- Feyzi, A. (2015). Darül Elhan'a ait Anadolu Halk Şarkıları Defterinde Erzurum Türküleri. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,54, 829-856. Erzurum.
- Güvenç, B. (1979). İnsan ve Kültür (Üçüncü Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- <https://www.haritatr.com/kayabelen-koyu-haritasi-m883> (Erişim Tarihi: 07.04.2020).
- <https://kayabelenliugur.tr.gg/RES%26%23304%3BMLER.htm> (Erişim Tarihi: 09.04.2020)
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinde ulaşılabilir.
- Kaya, D. (2007), Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mejuyev, V. (1998) Kültür ve Tarih (Çev: S. H. Yokova). İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Örnek, S.V. (2000). Türk Halk Bilimi (İkinci Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özaşkın, T. (2016). Zafer Yolu/ Kurtuluş Savaşı'nda Şuhut. Şuhut: Şuhut Kültür ve Dayanışma Derneği.
- Seyirci, M. Başyılmaz, R. (1982). Her Yönüyle Akamas'ın Şehri Şuhut. Afyon: Özen Matbaası.
- Sıvacı, F. G. M. (2005). Türklerde Mitolojik Unsurlar. Türkbilig Türkjoloji Araştırma Dergisi,10, 34-53.
- Smith, P. (2001) Kültürel Kuram (Çev: S. Güzelsan- İ. Gündoğdu). İstanbul: Babil Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2019). Türkçe Sözlük (Sekizinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2019). Türkçe Sözlük (Sekizinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi. (1994). C, 9. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Uğurlu, N. (2009). Folklor ve Etnografya – Halk Türkülerimiz. İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Yılmaz, H. (2005). Gelenek ve Gelenekselcilik. Muhafazakâr Düşünce Dergisi,1, 42-53.

Kaynak Kişiler

Adı Soyadı: Cemile Arıçelik Yaşı: 66 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Ev Hanımı Görüşme Tarihi: 30.08.2019	Adı Soyadı: Fatma Şahin Yaşı: 80 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Ev Hanımı Görüşme Tarihi: 30.08.2019
Adı Soyadı: Hamza Can Yaşı: 74 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Emekli Görüşme Tarihi: 12. 09. 2019	Adı Soyadı: Sultan Çelikkanat Yaşı: 63 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Ev Hanımı Görüşme Tarihi: 30. 08. 2019
Adı Soyadı: Huriye Yılmaz Yaşı: 77 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Ev Hanımı Görüşme Tarihi: 30. 08. 2019	Adı Soyadı: Şerife Can Yaşı: 77 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Ev Hanımı Görüşme Tarihi: 11. 09. 2019
Adı Soyadı: Müslüm Fidan Yaşı: 45 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Özel Sektör Görüşme Tarihi: 12. 09. 2019	Adı Soyadı: Zehra Yavuz Yaşı: 76 Doğum Yeri: Kayabelen Mesleği: Ev Hanımı Görüşme Tarihi: 30. 08. 2019